

ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГЫН ХЭЛТСИЙН ГААЛИЙН УЛСЫН БАЙЦААГЧ
ЭНХТАЙВАН ОВОГТОЙ АЛТАНЗУЛЫН 2024 ОНЫ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЙЛАН

Нэг. Гүйцэтгэлийн зорилт, арга хэмжээний биелэлт

Д/д	Зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Гүйцэтгэлийн түвшин				Эхэлсэн дууссан хугацаа	Биелэлт (хувь)
			Суурь түвшин	Хүрэх түвшин	Хүрсэн түвшин (биелэлт)			
	1	2	3	4	5		6	7
Зорилт 1.“ОЛОН УЛСЫН ХУДАЛДААГ ХӨНГӨВЧЛӨХ, ТҮҮНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ” ЗОРИЛТЫН ХҮРЭЭНД								
1.	Арга хэмжээ 1.1 Гаалийн хяналтад эрсдэл тооцох	Хэрэгжилт, гүйцэтгэл ээр	-	1.1 Гаалийн хяналтад эрсдэл тооцож дүн шинжилгээ, судалгаа хийж, үр дүнг тооцох	Хэрэгжилт: Тайлант хугацаанд системийн хэмжээнд эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтын үр нөлөөг дээшлүүлэх, эрсдэлт орчныг тодорхойлох, судалгаанд суурилсан шийдвэр гаргах, гаалийн байгууллагын гүйцэтгэлийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор дараах макро түвшний 3, микро түвшний 30 судалгааг хийж гүйцэтгэсэн: - Гаалийн хяналтын төлөвийн хэрэгжилт; - Эрсдэлийн шалгуурын судалгаа; - Эрсдэлийн удирдлагын программын “Сонгон шалгах шалгуур”-ын ногоон төлөвийн бүрдүүлэлтийн эрсдэлийн судалгаа Хүрсэн түвшин: Үүний үр дүнд Татварын ерөнхий газартай улсын төсвийн орлогоос зайлсхийх эрсдэлийг бууруулах, бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамруулах аж ахуйн нэгж, иргэнийг сонгох, шалгалтын үр дүнгийн саналаар худалдаа эрхлэгчдийн хууль сахилтыг дээшлүүлсэн. - Гадаад худалдааны орчны судалгааны үр дүнд хамгийн их бүрдүүлэлт хийсэн иргэн, аж ахуйн нэгжийн жагсаалтыг гарган, Татварын ерөнхий газарт хүргүүлэн, хамтарсан эрсдэл тооцож, хууль сахилт өндөр болон бага худалдаа эрхлэгчээр 5 эрсдэлийн профайлыг, 7 хяналтын хуудас, 156 эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн хамт боловсруулж, Эрсдэлийн удирдлагын		2024.01.01-12.10	99

				программд оруулж, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтын үр нөлөөг сайжруулсан; - Гаалийн хяналтын төлөв сонгогдсон байдалд дүн шинжилгээ хийж, эрсдэлийн шалгуур тус бүрийн хэрэглээг гарган, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтын стратегийн судалгаанд суурилсан шийдвэр гаргах боломжийг бүрдүүлсэн; - Бичиг баримтын болон бараанд хийх шалгалтын үр дүнгийн саналд тогтмол хугацаанд, стандартын дагуу дүн шинжилгээ хийж, гаалийн хяналтын үр нөлөөг сайжруулж, ГУБ нарын ажлын хариуцлагыг нэмэгдүүлсэн. Үүний үр дүнд ГУБ нар шалгалтын үр дүнгийн санал буруу бичих эрсдэл буурсан;		
			1.2 Эрсдэлийн профайл, эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг хийж, эрсдэлийн удирдлагын программд оруулах	Хэрэгжилт: КАИС-ийн Эрсдэлийн удирдлагын программын мэдээллийн санд 2024 оны байдлаар 8 профайл, 90 хяналтын хуудсаар 472 шалгуур үзүүлэлтийг үзүүлэлтийг боловсруулж, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтыг хэрэгжүүлж ажилласан. Хэлтсийн албан хаагчдын боловсруулсан шалгуурын 67.6%-ийг эзэлсэн байна. - Заавал шалгах шалгуур 123 - Заавал шалгах шалгуураас хасах 12 - Зөвшөөрөгдсөн, өндөр эрсдэлийн шалгуураас хасах 11 - Зөвшөөрөгдсөн шалгуур 182 - Зөвшөөрөгдсөн шалгуур Хугацаа сунгах 13 - Зөвшөөрөгдсөн шалгуураас хасах 4 - Өндөр эрсдэлийн шалгуур 75 - Өндөр эрсдэлийн шалгуур. Заавал шалгах шалгууртын анхааруулга нэмэх 12 - Санамсаргүй сонголтын хувь, Өндөр эрсдэлийн хувь өөрчлөх 2 - Үл хамаарах шалгуур 28 - Үл хамаарах шалгуураас хасах 10 нийт 472 шалгуур боловсруулсан байна. Эрсдэлийн судалгаа, дүн шинжилгээний үр дүнгээр бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамрагдах ААНБ жагсаалтыг БДШГ-т хүргүүлж хамтран ажилласан. Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамруулахаар 2023 онд ААН-ийг жагсаалт хүргүүлсэн, боловч өүрэн орж амжаагүй. Харин 2024 онд зарим ААН-д шалгалт орсон байна. Эрсдэлийн профайл, эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг сайжруулах чиглэлээр холбогдох нэгжид хүсэлт тавьсны үр дүнд		

					БНСУ-ын Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Байгууллага (КОИКА)-ийн буцалтгүй тусламжаар “Монгол улсын Гаалийн байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын мэдээллийн системийг боловсронгуй болгох, шинэчлэх, чадавхыг бэхжүүлэх төсөл” хэрэгжихээр болсон. БНСУ-ын КОИКА байгууллагын техник эдийн засгийн судалгаа хийх багтай хэд хэдэн цахим уулзалт хийж, хамтран ажилласан. СЯ, ГЕГ-ын бүтцийн нэгж, дэргэдэх байгууллагын газар, хэлтсийн удирдлага, холбогдох албан хаагч, УБГГ, гаалийн зуучлагч, тээвэрлэгчдийн төлөөлөлтэй уулзалт зохион байгуулж, ЧХОУНБГГ, УБГГ, Туушин терминал, ШХТ-ийн үйл ажиллагаатай газар дээр нь танилцуулсан. Мөн тайлангийн хурал болон уулзалт сургалтыг зохион байгуулж ажилласан. Хүрсэн түвшин: Эрсдэлийн удирдлагын программд 2024 онд оруулсан шалгуур үзүүлэлтийн тоог өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 105 шалгуураар илүү буюу 15.04 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Дээрх эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг хийснээр 2024 онд нийт 1,109,566 гаалийн бүрдүүлэлт хийгдсэнээс нийт дүнгээр улбар шар төлөвт 47%, улаан төлөвт 37%, ногоон төлөвт 16% сонгогдсон. - Импортын бүрдүүлэлт: Улаан төлөвт 82% нь сонгогдсон нүүр тулсан харилцаа хэт өндөр, хяналт шалгалт энэ хирээр удаан явагдаж байна. Импортын бүрдүүлэлтэд гаалийн хяналтын улаан төлөв өндөр байгаа нь “Заавал шалгах шалгуур” профайлд хорио цээрийн хяналт, гаалийн лабораторийн шинжилгээнд хамрагдах бараа (БТКУС-ийн код)-ны эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлт 85 орчим хувийг эзэлж байна. Иймд ГТЛ, ХЦХ-тэй байнга уялдаа холбоотой ажиллаж, хууль сахилт өндөр ААН, иргэний мэдээллийг солилцон ажилласан. Мөн “Эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн хүсэлт”-ийг ГЕГ-ын даргын 2019 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн А/287 дугаар тушаалаар батлагдсан “Гаалийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх журам”-ын 3.8 дахь хэсгийн 3.8.5 дахь хэсэгт “эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийг гаалийн улсын байцаагч боловсруулж, хяналтын хуудас бүхий маягыг бөглөж, баталгаажуулан тухайн эрсдэлийн профайлд хавсаргах” гэдэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, МЗХ-аар батлуулав.		
--	--	--	--	--	--	--	--

					программд оруулж, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтын үр нөлөөг сайжруулсан; - Гаалийн хяналтын төлөв сонгогдсон байдалд дүн шинжилгээ хийж, эрсдэлийн шалгуур тус бүрийн хэрэглээг гарган, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтын стратегийн судалгаанд суурилсан шийдвэр гаргах боломжийг бүрдүүлсэн; - Бичиг баримтын болон бараанд хийх шалгалтын үр дүнгийн саналд тогтмол хугацаанд, стандартын дагуу дүн шинжилгээ хийж, гаалийн хяналтын үр нөлөөг сайжруулж, ГУБ нарын ажлын хариуцлагыг нэмэгдүүлсэн. Үүний үр дүнд ГУБ нар шалгалтын үр дүнгийн санал буруу бичих эрсдэл буурсан;		
				1.2 Эрсдэлийн профайл, эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг хийж, эрсдэлийн удирдлагын программд оруулах	Хэрэгжилт: КАИС-ийн Эрсдэлийн удирдлагын программын мэдээллийн санд 2024 оны байдлаар 8 профайл, 90 хяналтын хуудсаар 472 шалгуур үзүүлэлтийг үзүүлэлтийг боловсруулж, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтыг хэрэгжүүлж ажилласан. Хэлтсийн албан хаагчдын боловсруулсан шалгуурын 67.6%-ийг эзэлсэн байна. - Заавал шалгах шалгуур 123 - Заавал шалгах шалгуураас хасах 12 - Зөвшөөрөгдсөн, өндөр эрсдэлийн шалгуураас хасах 11 - Зөвшөөрөгдсөн шалгуур 182 - Зөвшөөрөгдсөн шалгуур Хугацаа сунгах 13 - Зөвшөөрөгдсөн шалгуураас хасах 4 - Өндөр эрсдэлийн шалгуур 75 - Өндөр эрсдэлийн шалгуур. Заавал шалгах шалгууртын анхааруулга нэмэх 12 - Санамсаргүй сонголтын хувь, Өндөр эрсдэлийн хувь өөрчлөх 2 - Үл хамаарах шалгуур 28 - Үл хамаарах шалгуураас хасах 10 нийт 472 шалгуур боловсруулсан байна. Эрсдэлийн судалгаа, дүн шинжилгээний үр дүнгээр бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамрагдах ААНБ жагсаалтыг БДШГ-т хүргүүлж хамтран ажилласан. Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамруулахаар 2023 онд ААН-ийг жагсаалт хүргүүлсэн, боловч өүрэн орж амжаагүй. Харин 2024 онд зарим ААН-д шалгалт орсон байна. Эрсдэлийн профайл, эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг сайжруулах чиглэлээр холбогдох нэгжид хүсэлт тавьсны үр дүнд		

					БНСУ-ын Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Байгууллага (КОЙКА)-ийн буцалтгүй тусламжаар “Монгол улсын Гаалийн байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын мэдээллийн системийг боловсронгуй болгох, шинэчлэх, чадавхыг бэхжүүлэх төсөл” хэрэгжихээр болсон. БНСУ-ын КОИКА байгууллагын техник эдийн засгийн судалгаа хийх багтай хэд хэдэн цахим уулзалт хийж, хамтран ажилласан. СЯ, ГЕГ-ын бүтцийн нэгж, дэргэдэх байгууллагын газар, хэлтсийн удирдлага, холбогдох албан хаагч, УБГГ, гаалийн зуучлагч, тээвэрлэгчдийн төлөөлөлтэй уулзалт зохион байгуулж, ЧХОУНБГГ, УБГГ, Туушин терминал, ШХТ-ийн үйл ажиллагаатай газар дээр нь танилцуулсан. Мөн тайлангийн хурал болон уулзалт сургалтыг зохион байгуулж ажилласан. Хүрсэн түвшин: Эрсдэлийн удирдлагын программд 2024 онд оруулсан шалгуур үзүүлэлтийн тоог өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 105 шалгуураар илүү буюу 15.04 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна. Дээрх эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг хийснээр 2024 онд нийт 1,109,566 гаалийн бүрдүүлэлт хийгдсэнээс нийт дүнгээр улбар шар төлөвт 47%, улаан төлөвт 37%, ногоон төлөвт 16% сонгогдсон. - Импортын бүрдүүлэлт: Улаан төлөвт 82% нь сонгогдсон нүүр тулсан харилцаа хэт өндөр, хяналт шалгалт энэ хирээр удаан явагдаж байна. Импортын бүрдүүлэлтэд гаалийн хяналтын улаан төлөв өндөр байгаа нь “Заавал шалгах шалгуур” профайлд хорио цээрийн хяналт, гаалийн лабораторийн шинжилгээнд хамрагдах бараа (БТКУС-ийн код)-ны эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлт 85 орчим хувийг эзэлж байна. Иймд ГТЛ, ХЦХ-тэй байнга уялдаа холбоотой ажиллаж, хууль сахилт өндөр ААН, иргэний мэдээллийг солилцон ажилласан. Мөн “Эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн хүсэлт”-ийг ГЕГ-ын даргын 2019 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн А/287 дугаар тушаалаар батлагдсан “Гаалийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх журам”-ын 3.8 дахь хэсгийн 3.8.5 дахь хэсэгт “эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийг гаалийн улсын байцаагч боловсруулж, хяналтын хуудас бүхий маягтыг бөглөж, баталгаажуулан тухайн эрсдэлийн профайлд хавсаргах” гэдэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, МЗХ-аар батлуулав.	
--	--	--	--	--	--	--

				- Экспортын бүрдүүлэлт: Улбар шар төлөв 65%, ногоон төлөвт 23% сонгогдсон өмнөх оноос 4%-өөр өссөн. Энэ нь экспортыг дэмжих бодлого барьж байгаа харагдаж байна. Стратегийн түвшний өндөр эрсдэл бүхий экспорт, импортын бүрдүүлэлттэй холбоотой шалгуур үзүүлэлтийг тухай бүр боловсруулан, эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг хийж, эрсдэлийн удирдлагын программд холбогдох анхааруулгын хамт оруулан, эрсдэлийг бууруулан ажилласан болно. Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамрагдсан ААН-ын шалгалтын үр дүнд төсөвт 2.47 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээс 1,18 тэрбум төгрөг нь төлөгдөж, 1,28 тэрбум төгрөгийн акт төлөгдөөгүй байна. Үүнээс: - Зөрчил илэрсэн: 40 ААН - Зөрчил илрээгүй: 12 ААН - Хойшлогдсон: 1 ААН - Дуусаагүй шалгалттай: 3 ААН - Цагдаагийн байгууллагад шилжүүлсэн: 2 ААН БНСУ-ын Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Байгууллага (КОЙКА)-ийн буцалтгүй тусламжаар “Монгол улсын Гаалийн байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын мэдээллийн системийг боловсронгуй болгох, шинэчлэх, чадавхыг бэхжүүлэх төсөл” 2025-2028 онд хэрэгжихээр болсон.		
			1.3. Эрсдэлийн мэдээллийн сангийн баяжилтыг нэмэгдүүлэх (Зорчигч, ААН, бараа, тээврийн хэрэгсэл зэрэг	Хэрэгжилт: 1. Эрсдэлийн мэдээллийн сангийн баяжилтыг ААН, бараагаар нэмэгдүүлэх үүднээс эрсдэлийн шалгуур боловсруулж, эрсдэлийн удирдлагын программд оруулсан. Үүнд: ЗБНДБ-аас ирүүлсэн санал, тус хэлтсээс хийсэн судалгааны үр дүнд үндэслэн тайлант хугацаанд 460 ААН, БТКУС-ийн ангиллын код буюу барааны 305 шалгуур эрсдэлийн мэдээллийн санд давхардсан байдлаар оруулж, баяжилт хийсэн. 2. CAIS системийн RM цэсний “Зорчигч онилох Модуль”-д агаарын зорчигчийг APIS программаар, авто зам болон галт тэрэгний зорчигчийг “Эрсдэлтэй зорчигчийн сан”-д тулгуурлан эрсдэлтэй зорчигчийг танихад ашиглан ажиллаж байна. Мөн “Бэлэн мөнгөний хяналт” программд тулгуурлан эрсдэлтэй зорчигчийг таньж тогтоож байна.		

					3. Зорчигч: APIS программд 2024 оны 01 дүгээр сарын 01-ээс 11 дүгээр сарын 30-ны өдрийн байдлаар давхардсан нийт тоогоор 1,569,107 агаарын хилээр нэвтэрсэн зорчигчийг бүртгэсэн байна. Эрсдэл бүхий зорчигчийн 3867 бичлэг бүртгэсэн ба үүнээс 3043 зорчигчийг хилийн хөдөлгөөнд хяналт тавьж, шалгалтад хамруулан үр дүнг “Шалгалтын үр дүн” программд оруулсан байна. Онилсон зорчигчийн шалгалтын үр дүнгийн саналаас харахад бусад 68.3%, зөрчилгүй 28.9%, 0.23% нь захиргааны зөрчил илэрсэн, 0.8% гаалийн бүрдүүлэлтийн хуудас бичсэн, 0.9% саатуулсан, 0.8 эрсдэлтэй байж болзошгүй гэсэн тайлбар тус тус эзэлжээ. Эрсдэлийн удирдлагын программын “Зорчигч онилох модуль”-ийн “Эрсдэлтэй зорчигчийн мэдээллийн сан”-г шалгалтын үр дүнгийн санал болон бусад эх сурвалжийн мэдээлэлд үндэслэн эрсдэлтэй байх магадлалтай 134 зорчигчийн мэдээллээр баяжуулсан. 4. “Зорчигч онилох модуль”-ийн “Бэлэн мөнгөний хяналт” талбарт зорчигчийн бэлэн мөнгөний мэдээллийн жагсаалтыг 26 улсын 2,993 зорчигчийн “Овог, Нэр, Харьяалал, Хүйс, Төрсөн огноо, Паспортын дугаар, Регистр №, Валютын код, Валютын хэмжээ, Мөнгөний зориулалт, Мөнгөний эх сурвалж, Газар, хороо, Чиглэл, Аяллын зорилго, Аяллын дугаар, Мэдүүлсэн огноо, Аяллын маршрут” гэсэн 17 үзүүлэлтээр нийт 175,670 өгөгдлөөр баяжуулсан байна. Зорчигчийн бэлэн мөнгө мэдүүлсэн байдалд дүн шинжилгээ хийхэд 2024 оны 11 сарын байдлаар 19 валютаар мэдүүлсэн байна. Эдгээрээс хамгийн их буюу 82.6 хувийг ОХУ-ын рубль, 7.43 хувийг АНУ-ын ам. доллар, 4.2 хувийг БНХАУ-ын юань, үлдсэн 5.8 хувийг бусад 16 улсын валют эзэлжээ. 5. Тайлант хугацаанд хялбаршуулах журмаар шийдвэрлэсэн зөрчил 2942 байна. Үүнээс иргэний зөрчил 3.4% буюу 99 байна. Зорчигчийн зөрчлийг хялбаршуулах журмаар шийдвэрлэсэн байдлыг харьяа гаалийн газар, хороодоор үзүүлбэл Сэлэнгэ аймаг дахь гаалийн газар 39.4%, Улаанбаатар хот дахь гаалийн газар 23.2%, Чингис Хаан Олон Улсын нисэх буудал дахь гаалийн газар 15.2%, Замын Үүд дэх гаалийн газар 12.1%, Баян-Өлгий аймаг дахь гаалийн газар 5.0%, Ховд аймгийн Булган дахь гаалийн газар 3.0%, Дорнод дахь гаалийн газар 2.0% эзэлсэн байна.		
--	--	--	--	--	--	--	--

				Хүрсэн түвшин: 1. Эрсдэлийн мэдээллийн санд шалгуур оруулж, баяжилт хийсэн байдал нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 15.04%-ын шалгуураар өссөн байна. 2. 2024 оны 11 дүгээр сарын байдлаар эрсдэл бүхий зорчигчийн 3867 бичлэг бүртгэсэн ба үүнээс 3043 зорчигчийг хилийн хөдөлгөөнд хяналт тавьж, шалгалтад хамруулан үр дүнг “Шалгалтын үр дүн” программд оруулсан байна. Зорчигчийн эрсдэлийн мэдээллийн сангийн ШҮД-ийн саналаас харахад Шалгалт хийсэн үндэслэлийн шалгалтын үр дүнг үзвэл: Захиргааны зөрчил илэрч зөрчлийн тэмдэглэл хөтөлсөн 7, Зорчигчийн гаалийн бүрдүүлэлтийн хуудас бичсэн 23, Саатуулсан 28 шалгалтын үр дүнтэй байна. Үүнд: • 42 зорчигчийн арилжааны шинж чанартай бараанд ЗБГБХ Маягт-2 бичиж, 5.94 сая.төгрөгийн татвар ногдуулж барагдуулсан; • 37 мэдүүлгээр нийт 102.5 сая.төгрөгийн татварыг ногдуулж, барагдуулсан; • 3.1 сая.төгрөгийн торгуулийг төлүүлсэн байна. Агаарын тээврээр зорчсон эрсдэлтэй зорчигчийн санд шинээр 134 зорчигчийн мэдээллийг оруулсан. Мэдээллийн эх сурвалжаар төрөлжүүлэн авч үзэхэд Гаалийн байгууллага 76%, Цагдаагийн байгууллага үлдсэн 21%, үлдсэн 3%-ийг бусад байгууллага эзэлжээ. 3. “Зорчигч онилох модуль”-ийн “Бэлэн мөнгөний хяналт” талбарт зорчигчийн бэлэн мөнгөний мэдээллийн жагсаалтыг 26 улсын 2,993 зорчигчийн 17 үзүүлэлтээр нийт 175,670 өгөгдлөөр баяжуулсан. 4. Хялбаршуулах журмаар шийдвэрлэсэн 2942 зөрчил бүртгэгдсэн. Үүнээс иргэний зөрчил 3.4% буюу 99 байна. “Эрсдэлтэй зорчигчийн сан”-д үндэслэн онилогдсон зорчигчийг таних, ажиглалт хийх, шалгах үйл ажиллагааг шуурхай зохион байгуулан зөрчлийг илрүүлэн, нийт 37,218,252.67 төгрөгийг торгууль ногдуулсан байна. Зөрчлийн тухай хуулийн 11.21 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх заалт зөрчсөн 92, Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай хууль зөрчсөн 1, Эм, эмнэлэгийн хэрэгслийн тухай хууль зөрчсөн 6 иргэн байна.		
--	--	--	--	--	--	--

				1.4 Бараанд хийх бичиг баримтын болон биет шалгалтаас чөлөөлөгдөх хувь хэмжээг нэмэгдүүлж, худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр эрсдэлийн удирдлагын хэрэгжилтийг хангана.	Хэрэгжилт: 2024 оны 11 дүгээр сарын 30-ны байдлаар бараанд хийх шалгалтаас чөлөөлсөн гаалийн бүрдүүлэлт: Гаалийн системийн хэмжээнд нийт 1,109,566 гаалийн бүрдүүлэлт хийгдсэнээс импортын 400,834, экспортын 708,732 бүрдүүлэлт хийгдсэн байна. Хяналтын төлөвт сонгогдсон байдал: Нийт гаалийн бүрдүүлэлт: - Ногоон төлөв: 176,990 бүрдүүлэлт буюу 16%; - Улбар шар төлөв: 523,330 бүрдүүлэлт буюу 47%; - Улаан төлөв: 409,545 бүрдүүлэлт буюу 37%; Импортын гаалийн бүрдүүлэлт: - Ногоон төлөв: 12,306 бүрдүүлэлт буюу 3%; - Улбар шар төлөв: 60,523 бүрдүүлэлт буюу 15%; - Улаан төлөв: 328,005 бүрдүүлэлт буюу 82%; Экспортын гаалийн бүрдүүлэлт: - Ногоон төлөв: 164,384 бүрдүүлэлт буюу 23%; - Улбар шар төлөв: 462,808 бүрдүүлэлт буюу 65%; - Улаан төлөв: 81,540 бүрдүүлэлт буюу 12%. Экспортын гаалийн бүрдүүлэлт: Бараанд хийх шалгалтаас чөлөөлсөн хувь хэмжээ 88% болж, өмнөх оны мөн үеэс 4%-иар өссөн байна. Импортын гаалийн бүрдүүлэлт: Бараанд хийх шалгалтаас чөлөөлсөн хувь хэмжээ 18% байна. - Нийт гаалийн бүрдүүлэлт: Бараанд хийх шалгалтаас чөлөөлсөн хувь хэмжээ 63% байна. Төлөв өөрчлөлтийн үр дүнг өмнөх онтой харьцуулахад: Ногоон төлөвт 45%, улбар шар төлөвт 79%-иар бууруулсан байна. Худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр: - БНХАУ, БНСУ-тай байгуулсан Гаалийн итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгжийг "Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр"-ийг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. Уг хэлэлцээрт экспортыг дэмжих, гаалийн хяналтад зарцуулах хугацаа бууруулах чиглэлээр ажиллах юм.		
--	--	--	--	---	--	--	--

				- "Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр" байгуулах орны тоог нэмэгдүүлэх, экспортод зарцуулах хугацаа бууруулах ажлын хүрээнд ОХУ-ын ХГА-ны Гаалийн хяналт бүрдүүлэлтийг зохион байгуулах төв газар, Гадаад хамтын ажиллагааны нэгжтэй 2024 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдөр цахим уулзалт зохион байгуулсан. - ГИААН хөтөлбөрийг сурталчилан таниулж, Гаалийн итгэмжлэлийг гадаад худалдаанд оролцогч ААН-д итгэмжлэл олгох ажлыг зохион байгуулж, холбогдох программ хангамжийг хөгжүүлж байна. Тус хөтөлбөрт Говь ХК, АПУ ХК, Сор кашимер ХХК, Ханбогд кашимер ХХК, Янмал ХХК хамрагдах хүсэлт гаргасан ба тус хэлтсээс холбогдох шалгуурын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллав. Хүрсэн түвшин: 2024 онд нийт 1,109,566 гаалийн бүрдүүлэлт хийгдсэнээс: Нийт дүнгээр: Улбар шар төлөвт 47%, улаан төлөвт 37%, ногоон төлөвт 16% сонгогдсон. Импортын бүрдүүлэлт: Улаан төлөвт 82% нь сонгогдсон нүүр тулсан харилцаа хэт өндөр, хяналт шалгалт энэ хирээр удаан явагдаж байна. Экспортын гаалийн бүрдүүлэлт: Бараанд хийх шалгалтаас чөлөөлсөн хувь хэмжээ 88% болж, өмнөх оны мөн үеэс 4%-иар өссөн байна. Энэ нь экспортыг дэмжих бодлого барьж байгаа харагдаж байна. Төлөв өөрчлөлт: (Ногоон, улбар шар) 2024/2023 оны харьцуулалт: Ногоон төлөв: - 2023 онд: 45 (0.02%) - 2024 онд: 25 (0.02%) Өөрчлөлт: 2024 онд 2023 онтой харьцуулахад 45%-иар буурсан байна. Улбар шар төлөв: - 2023 онд: 213 (0.08%) - 2024 онд: 45 (0.01%) Өөрчлөлт: 2024 онд 79%-иар буурсан. Худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр: - БНХАУ, БНСУ-тай байгуулсан Гаалийн итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгжийг "Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр"-ийг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. Уг хэлэлцээрт экспортыг	
--	--	--	--	--	--

				дэмжих, гаалийн хяналтад зарцуулах хугацаа бууруулах чиглэлээр ажиллах юм. - "Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр" байгуулах орны тоог нэмэгдүүлэх, экспортод зарцуулах хугацаа бууруулах ажлын хүрээнд ОХУ-ын ХГА-ны Гаалийн хяналт бүрдүүлэлтийг зохион байгуулах төв газар, Гадаад хамтын ажиллагааны нэгжтэй 2024 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдөр цахим уулзалт зохион байгуулсан. - ГИААН хөтөлбөрийг сурталчилан таниулж, Гаалийн итгэмжлэлийг гадаад худалдаанд оролцогч ААН-д итгэмжлэл олгох ажлыг зохион байгуулж, холбогдох программ хангамжийг хөгжүүлж байна. Тус хөтөлбөрт Говь ХК, АПУ ХК, Сор кашимер ХХК, Ханбогд кашимер ХХК, Янмал ХХК хамрагдах хүсэлт гаргасан ба тус хэлтсээс холбогдох шалгуурын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллав.	
			1.5 Аж ахуйн нэгж өөрийн хууль сахилтыг өөрөө үнэлдэг, гаалийн байгууллагатай хууль сахилтыг дэмжих чиглэлээр хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлсэн байна.	Хэрэгжилт: - Хууль сахилтын программын хөгжүүлэлтийг хийх бодлогын даалгавар МТГ-т 2024 оны 04 дугаар сарын 09-ний өдрийн 2024/065 дотоод зурвасаар хүргүүлсэн. АХБ-ны санхүүжилтээр хийгдэж буй Интерактив төслийн баг буюу хорио цээрийн программ хангамжид тус бодлогын даалгавраар эрсдэлийн удирдлагын дэд модульд оруулсан. CAIS-тай холбогдоход бэлэн болсон. - "Risk management 2023-2024" групп нээж, харьяа гаалийн газар, хороодын эрсдэлийн удирдлага хариуцсан албаны дарга, ГУАБ, ГУБ нарыг аж ахуйн нэгж өөрийн хууль сахилтыг өөрөө үнэлдэг, гаалийн байгууллагатай хууль сахилтыг дэмжих, хамтран ажиллах чиглэлээр шуурхай мэдээллээр хангаж ажиллав. - Гаалийн байгууллага ААН-ийн хууль сахилтыг дэмжих бүрдүүлэлтийн цаг хугацааны судалгааны үр дүнгээр харьяа гаалийн газар, хороодыг мэдээллээр хангаж ажиллав. Гаалийн байгууллагын "Бүрдүүлэлтийн цаг хугацааны судалгаа 2023" -ны үр дүнгээр харьяа гаалийн газар, хороодын гаалийн улсын байцаагч нарын чадавхийг бэхжүүлэх сургалтыг ГЕГ-т 2024 оны 11 дүгээр сарын 5-6-нд зохион байгуулсан. Энэхүү сургалт нь гаалийн бүрдүүлэлтийн үйл ажиллагааг илүү шуурхай, оновчтой болгох зорилготой бөгөөд оролцогчдод "Time Release Study" буюу барааг гаалийн хяналтад авснаас эхлэн хилийн чанадад гаргах хүртэлх хугацааг хэмжих аргачлалыг зааж сургасан.	

					Сургалт танхим болон цахимаар нийт 50 гаруй гаалийн улсын байцаагч хамрагдсан. - Монгол Улсын Худалдааг Хөнгөвчлөх Үндэсний Хороонд Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийн Зүйл 7.5 Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалт арга хэмжээний хэрэгжилтийг хангах, аж ахуйн нэгжийг өөрийн хууль сахилтыг хангахад чиглэсэн арга хэмжээний хэрэгжилтийг хүргүүлж, ажиллав. - Дэлхийн гаалийн байгууллагын “Меркатор” хөтөлбөр болон Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтын чадавхыг бэхжүүлэх онош зүйн шинжилгээний тайланг Гаалийн ерөнхий газрын Худалдааг хөнгөвчлөх ажлын хэсгийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Энэ ажлын хүрээнд Эрсдэлийн удирдлагын хэлтсээс бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамруулах 303 ААН, иргэний мэдээллийг хүргүүлж, харилцан мэдээлэл солилцон хамтарсан эрсдэл тооцон ажиллах үйл ажиллагааг хэвшүүлсэн. - Аж ахуйн нэгж өөрийн хууль сахилтыг өөрөө үнэлдэг, гаалийн байгууллагатай хууль сахилтыг дэмжих чиглэлээр БНХАУ, БНСУ-тай байгуулсан Гаалийн итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгжийг "Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр"-ийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. - ГИААН хөтөлбөрийг сурталчилан таниулж, Гаалийн итгэмжлэлийг гадаад худалдаанд оролцогч ААН-д итгэмжлэл олгох ажлыг зохион байгуулж, холбогдох программ хангамжийг хөгжүүлж байна. Тус хөтөлбөрт Говь ХК, АПУ ХК, Сор кашимер ХХК, Ханбогд кашимер ХХК, Янмал ХХК хамрагдах хүсэлт гаргасан. - Их түмэн санаачилгын Гаалийн дэд хорооны болон Худалдаа хөрөнгө оруулалтын 6 дугаар хуралдаан 2024 оны 05 дугаар сарын 29-30-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан. Хүрсэн түвшин: - АХБ-ны санхүүжилтээр хийгдэж буй Интерактив төслийн баг буюу хорио цээрийн программ хангамжид тус бодлогын даалгавраар эрсдэлийн удирдлагын дэд модульд оруулсан. - ГЕГ-ын ЭУХ, харьяа гаалийн газар, хороодын чиглэл хариуцсан албан хаагчид судалгаа, дүн шинжилгээ хийх, гаалийн хяналтын төлөвт дүн шинжилгээ хийх, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хууль сахилтыг тодорхойлох болон худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр оны эхнээс 63 зураг, хүснэгт, ворд файл солилцож ажилласан.		
--	--	--	--	--	--	--	--

Сургалтаар олгосон мэдээлэл, үр дүн: Гаалийн бүрдүүлэлтийн үйл ажиллагааг сайжруулах:

- Оролцогчид гаалийн үйл ажиллагааны үе шат бүрд зарцуулж буй хугацааг хэмжих, үйл ажиллагааны үр ашигтай байдлыг нэмэгдүүлэх арга замыг тодорхойлсон;
- Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийн хэрэгжилт: Гаалийн бүрдүүлэлтэд тулгарч буй хүндрэл бэрхшээл, саад тотгорын тухай ойлголтой болсон;
- Техникийн чадварыг бэхжүүлэх: Оролцогчид эксэл программ ашиглан өгөгдөл боловсруулах, алдаа засварлах, цаг хугацааны дараалалд мэдээллийг оруулах, бүрдүүлэлтийн горимыг шалгах зэрэг практик чадваруудыг эзэмшсэн.
- Оролцогчид мөн ITDM төслийн баг-ийн дэмжлэгтэйгээр дэлхийн "Global trend TRS" болон МУИС, ГЕГ-ийн илтгэлтэй танилцсан.
- Мөн Tableau, хиймэл оюун ухаан ашиглан бүрдүүлэлтийн цаг хугацааг хэмжих аргачлал, CAIS программтай мэдээллээ хэрхэн нягтлан шалгах зэрэгтэй танилцсан.
- Эрсдэлийн удирдлагад суурилсан бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтыг нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж, 303 аж ахуйн нэгжийн хууль сахилтыг тодорхойлж, холбогдох эрсдэлийн тодорхойлолт үүсгэн, худалдааг хөнгөвчлөхөд дэмжлэг үзүүлсэн. ГХЯ-нд хэрэгжилтийг хүргүүлсэн.
- ХХЗХ-ийг хэрэгжүүлэх ажлыг хүрээнд БНСУ, БНХАУ-ын гаалийн байгууллагаас тус бүр 3 ГИААН-ийн мэдээллийг хүлээн авч, "Эрдэнэт үйлдвэр" ТӨҮГ-ын мэдээллийг цахимаар илгээж, мэдээлэл солилцсон. Хэлэлцээрийг цааш хэрэгжүүлэх чиглэлээр хамтын ажиллагаагаа үргэлжлүүлж, БНСУ-ын Гаалийн байгууллагын төлөөлөгчид Монгол Улсын гаалийн байгууллагад 2025 оны эхний хагас жилд томилолтоор ирж ажиллахаар тохиролцсон.
- Худалдаа хөрөнгө оруулалтын 6 дугаар хуралдаан үр дүнд "Үндэсний сургагч багш" нар бэлтгэгдсэн.
- "Говь" ХК, АПУ ХК, "Ханбогд кашимер" ХХК-ний ГИААН хөтөлбөрийн шалгуурын дагуу үнэлгээг хийсэн.
- "Их түмэн санаачилга"-ын Зөвлөлдөх комисст Монголын гаалийн байгууллагаас танилцуулсан "Итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгжийг харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээрийн чадавхыг бэхжүүлэх" төсөл нь Гаалийн дэд хорооны 2024-2025 онд төлөвлөгөөндөө тусгагдсан.

				1.6 Агаарын тээврийн зорчигчийн мэдээллийг урьдчилан авч эрсдэл тооцож ажиллах боломжийг бүрдүүлнэ. Төмөр зам болон авто замын тээврээр зорчих зорчигчийн мэдээллийг ашиглан эрсдэл тооцох боломжийг бүрдүүлэхийн тулд Эрсдэлтэй зорчигчийг онилох системийн хөгжүүлэлтийг хийсэн байна. Зорчигчийн онилгооны төвтэй хамтран ажилласан байна.	Хэрэгжилт: - Агаарын тээврийн зорчигчийн мэдээллийг урьдчилан авч эрсдэл тооцох APIS программ ашигласны төлбөрийг SITA-д ИНЕГ-аас төлдөг байсан боловч ИНЕГ-ын даргын 2024 оны 1 дүгээр сарын 03-ны өдрийн 01/05 дугаартай албан бичгээр төлбөрийг төлөх боломжгүйг мэдэгдсэн. Үүнтэй холбоотой ГЕГ-ын ЗТАБГ-ЫН дарга болон Зорчигчийн мэдээллийн төвийн дарга тэргүүтэй төлөөлөгчдийн 2024 оны 02 дугаар сарын 19-ний өдөр уулзалт хийсэн. - ГЕГ, ЗМТ-тэй хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлж, “Мэдээлэл харилцан солилцох тухай гэрээ”-г 2024 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдөр байгуулсан. - ЗМТ-тэй ГЕГ мэдээлэл солилцох санамж бичгийн хүрээнд API болон PNR мэдээлэл солилцох боломж бүрдсэнтэй холбоотойгоор тухай мэдээллийг Кайс системд хөрвүүлэн ажиллуулах программыг нэвтрүүлсэнээр өөрсдөө эрсдэл тооцох боломж бүрдэж, бусад орны гаалийн байгууллагуудын ашигладаг программ хангамжийг авч API болон PNR мэдээлэлд ажиллах боломжийг бүрдүүлэх юм. Хүрсэн түвшин: - APIS программ ашигласны 2024 оны эхний 6 сарын төлбөрийг SITA-д ИНЕГ-аас төлсөн байна. - ГБ, НҮБ-ын террорист этгээдүүдийн хөдөлгөөнд хяналт тавих хөтөлбөрийн хүрээнд байгуулагдсан “Зорчигчийн мэдээллийн төв”-тэй цаашид мэдээлэл солилцох, мэдээллийн санг ашиглах, дүн шинжилгээ хийх чиглэлээр хамтран ажиллана. - ЗМТ-ийн goTravel программаар МИАТ ТӨХК, Korean Air авиа компанийн зорчигчийн мэдээллийг туршилтаар ажиглах жагсаалтаар авч зорчигчийн жагсаалт үүсгэж онилгоог хийж байна. Жагсаалт тус бүрийг танилцуулж, мэдээллийг холбогдох байгууллагуудаар шалгуулж байна. Зорчигчийн мэдээллийн төв нь тухайн зорчигч дээр хүсэлт гаргахад нислэгийн мэдээлэл, түүхэн хайлт хийж мэдээлдэг. Зорчигчийн мэдээлэл боловсруулах, дүн шинжилгээ хийх ажлын хүрээнд эрсдэл бүхий 48 зорчигчийн мэдээллийг солилцож хамтаран ажиллаж байна. Мөн санд бүртгэлтэй зорчигчийн мэдээллийг эрх бүхий байгууллагуудад дамжуулдаг. Уг goTravel программын зорчигчийн мэдээллийг жагсаалтаар авч, эрсдэлтэй зорчигчийн онилгоог хийхээр хамтран ажиллаж байна.	
--	--	--	--	--	--	--

2	Хууль сахилтын удирдлагын хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд аж ахуйн нэгж өөрийн хууль сахилтыг өөрөө үнэлдэг, гаалийн байгууллагатай хууль сахилтыг дэмжих чиглэлээр хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлхийн тулд хууль сахилтын эрсдэлийн удирдлагын программын даалгавар боловсруулна.	Хэрэгжилт, гүйцэтгэлээр	-	1.Хяналтын төлөвийн хэрэгжилт, төлөв солилтын шалтгаан үр дүнг тооцно. Эрсдэлийн судалгаа, дүн шинжилгээний үр дүнгээр бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад хамрагдах ААНБ жагсаалтыг БДШГ-т хүргүүлж хамтран ажилласан байна.	1. Хяналтын төлөвийн хэрэгжилтийн судалгааг өдөр бүр, долоо хоног, сар, өссөн дүнгээр хэрхэн хийх форматыг гарган харьяа гаалийн газар, хороодын эрсдэлийн удирдлага хариуцсан ГУБ нарт хүргүүлж, системийн хэмжээнд нэг загвараар гаалийн хяналтын төлөвийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх боломжийг бүрдүүлж ажиллав. Мөн СТ-т холбогдох маягтын дагуу сар бүр хүргэж ажилласан. 1109775 гаалийн бүрдүүлэлтээс 2726 гаалийн мэдүүлгийг засварт буцаасан нь нийт бүрдүүлэлтийн 0.25%-ийг эзэлж, 1777 мэдүүлгийг “баталгаажихаас өмнө”, 949 мэдүүлгийг “баталгаажсаны дараа” тус тус засварт буцаасан байна (Гаалийн мэдүүлгийн засвар буцаалт нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулбал 1010 мэдүүлгээр буурсан үзүүлэлттэй байна). 2024 онд Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад эрсдэл тооцсон байдал: Эрсдэлийн удирдлагын хэлтсээс Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтын газарт 302 аж ахуйн нэгжийг шалгах хүсэлтийг 8 удаагийн дотоод зурвасаар хүргүүлсэн байна. Үүнд: - 2023.10.30 (2023/144): Үлдсэн 15 ААН - 2023.01.02 (2023/03): 45 ААН-аас үлдсэн 4 ААН - 2024.01.25 (2024/17): 3 ААН - 2024.02.06 (2024/25): 1 ААН - 2024.02.21 (2024/32): 252 ААН - 2024.04.08 (2024/63): 8 ААН - 2024.05.10 (2024/92): 16 ААН - 2024.06.04 (2024/106): 3 ААН 2024 оны эхний 11 сарын байдлаар Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалтад тус хэлтсээс 302 ААН шалгах хүсэлт хүргүүлснээс нийт 58 аж ахуйн нэгж (ААН) хамрагдсан. Шалгалтын үр дүнд төсөвт 2.47 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээс 1,18 тэрбум төгрөг нь төлөгдөж, 1,28 тэрбум төгрөгийн акт төлөгдөөгүй байна. Үр дүнгээр боловсруулсан эрсдэлийн шалгуурын тоо: БДШГ-аас 2024 онд 3 дотоод зурвас (81/24, 115/24, 185/24)-аар нийт 54 ААН-ийн эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн хүсэлт ирүүлсэн. Үүнээс 6 ААН нь 2023 оны эрсдэлийн шалгуурын программд хэрэгжиж байгаа тул 20 хяналтын хуудсаар, 48 эрсдэлийн шалгуурыг боловсруулсан. Үүнд: - Заавал шалгах шалгуурт 12 хяналтын хуудсаар 40 ААН; - Өндөр эрсдэлийн шалгуурт 4 хяналтын хуудсаар 4 ААН; - Үл хамаарах шалгуурт 2 хяналтын хуудсаар 2 ААН;	2024.01.01-12.10	92
---	---	-------------------------	---	--	---	------------------	----

					- Зөвшөөрөгдсөн шалгуурт 2 хяналтын хуудсаар 2 ААН-ийг эрсдэлийн шалгуурын программд оруулсан. Шалгалтад хамрагдсан байдал: - Төлөвлөгөөт шалгалтад: 39 ААН - Төлөвлөгөөт бус шалгалтад: 18 ААН Шалгалтын үр дүнгээр зөрчил гаргасан аж ахуйн нэгж болон хууль сахилт сайн аж ахуйн нэгжийг Эрсдэлтийн удирдлагын программд шалгуур үзүүлэлт боловсруулж оруулсан.		
3	Гадаад худалдааг хөнгөвчлөх		-	1. ДХБ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг хангах Гаалийн ерөнхий газрын Худалдааг хөнгөвчлөх ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг зохион байгуулж, ЗББНДБ, гаалийн газар, хороодтой хамтран ажиллана.	ДГБ, НҮБ-ын ХХБХ, АХБ, КАРЕК, ОУВС, ОУХТ, ГХЯ, ЭЗХЯ болон ГЕГ-ын ЗББНДБ, ГГХ, худалдаа эрхлэгч нартай 17 албан бичиг, 83 цахим захидал солилцон, 20 уулзалт, 9 сургалт хамтран зохион байгуулсан: ГЕГ Худалдааг хөнгөвчлөх ажлын хэсгийг бүтэц, зохион байгуулалтын өөрчлөлттэй уялдуулан өөрчилж, 2024 оны ажлын хэсгийн төлөвлөгөөг батлуулан ГЕГ-ын ЗББНДБ, харьяа гаалийн газар, хороодод хүргүүлсэн. ГЕГ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх ажлын хэсгээс бусад зохион байгуулалтын бүтцийн нэгж, дэргэдэх байгууллагуудын 2024 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Уул уурхайн бус тэргүүлэх салбарын 2024-2028 Үндэсний экспортын стратегийг ЗДАС-ийн Худалдааг хөнгөвчлөх талбарт оруулсан. НҮБ-ын ХХБХ-тай 5 удаа цахим уулзалт хийж, 24 цахим захидал солилцож хамтран ажилласан. Төслийн хүрээнд туршилтын тест хийх боломжийг ханган, Гаалийн байгууллагын мэдээллийн технологийн дэд бүтэц, сүлжээний хурд, боомтын өдрийн дундаж хяналтын мэдээллийг 2022, 2023 оны байдлаар гарган өгсөн. ГЕГ-ын ХХ ажлын хэсгийг шинээр байгуулж, ХХҮХ-той хамтран ажиллаж, 29 мэдээ, тайлан, судалгаа болон бусад бодлогын баримт бичгийг ГЗДАС-ийн “Худалдааг хөнгөвчлөх” дэд талбарт байршуулж, давхардсан тоогоор 1,439 албан хаагч хандаж, мэдээлэл авсан байна. Их түмэн санаачилгатай “Аж үйлдвэрийн парк бодлогын хэлэлцүүлэг; Зүүн, хойд Азийн Худалдааг хөнгөвчлөх олон улсын семинар зохион байгуулах; Бизнесийн нийгэмлэгтэй хамтран ажиллах” гэсэн чиглэлээр хамтран ажиллах боломж бүрдсэн. “ДГБ-Швейцарийн Эдийн Засгийн Хамтын Ажиллагааны Байгууллагын хамтарсан Глобал худалдааг хөнгөвчлөх хөтөлбөр” -т Монголын Гаалийн байгууллага 2024-2027 онд онд хамрагдахаар болсон. Үүнтэй уялдуулан Глобал худалдааг хөнгөвчлөх хөтөлбөрийн Хоёрдугаар шатны зорилго, зорилт; Гаалийн байгууллагын тэргүүлэх чиглэл, хүлээлтийн талаар танилцуулга хэрхэн бэлтгэх талаар ГЕГ-ын ЗББНДБ, харьяа гаалийн газар, хороодыг мэргэжил, арга зүйн зөвлөмжөөр хангасан.	2024.01.01-12.10	93

			2.Монгол Улсын Худалдааг Хөнгөвчлөх Үндэсний Хороонд Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг хүргүүлсэн байна. Нийт хэрэгжилт 87 хувьтай (Стратеги төлөвлөгөөнд төлөвлөсөн хэрэгжилтийн хувь 73) байна.	ДГБ-ын “Меркатор” хөтөлбөр болон БДШ-ын чадавхыг бэхжүүлэх онош зүйн шинжилгээний тайланг ГЕГ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх ажлын хэсгийн төлөвлөгөөнд тусган, хэрэгжилтийг ханган ажилласан тухай мэдээллийг цахимаар ГХЯ-нд хүргүүлсэн. ДХБ-ын ХХХ-ийн Зүйл 7.5 Бүрдүүлэлтийн дараах шалгалт чиглэлээр хэрэгжүүлсэн ажлын талаарх мэдээллийг ГХЯ-нд хүргүүлж, ДХБ-ын өмнө хүлээсэн үүрэг амлалтыг биелүүлэхэд дэмжлэг болж, хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг 85.3 хувиас 87 хувьд хүргэсэн.		
			3.БНХАУ, БНСУ-тай байгуулсан Гаалийн итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгжийг "Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр"-ийг хэрэгжүүлж эхлэсэн байна. БНХАУ, БНСУ болон бусад олон улсын байгууллагатай хамтран ажилласан байна. "Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр" байгуулах орон тоог 1-2-оор нэмэгдүүлэх саналыг хүргүүлсэн байна.	ГИААН-ийг “Харилцан хүлээн зөвшөөрөх” чиглэлээр БНХАУ, БНСУ, ОХУ-ын Гаалийн байгууллага, АХБ, Төв Азийн Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага, Их түмэн санаачилгатай хамтран ажиллаж, 3 цахим уулзалт, 1 сургалт зохион байгуулж, 7 уулзалтад оролцож, БНХАУ, БНСУ-ын ГБ-тай мэдээлэл солилцож, гадаад худалдаа эрхлэгчдийг мэргэжил, арга зүйн зөвлөмжөөр ханган ажилласан. Хувийн хэвшил, Гааль, ГХЯ, ЭЗХЯ, хөгжлийн түншлэгч байгууллагын 60 оролцогч танхимаар, 20 оролцогч цахимаар оролцсон. ХХЗХ-рийн хэрэгжилтийг хангах, практик ач холбогдлыг нэмэгдүүлэх төслийг боловсруулж, Их түмэн санаачилгын Гаалийн дэд хороо болон Худалдаа, хөрөнгө оруулалтын хороонд танилцуулж дэмжлэг авсан. Харилцан хүлээн зөвшөөрөх хэлэлцээр байгуулсан БНХАУ, БНСУ-тайл хэлэлцээрийг хэрэгжүүлж эхлэх ажлын төлөвлөгөө боловсруулахаар 3 удаагийн цахим уулзалтыг зохион байгуулсан. БНСУ-тай хэлэлцээрийн дагуу харилцан мэдээлэл солилцох зорилгоор холбоо баригч болон солилцох мэдээллийн жагсаалтыг цахимаар хүргүүлсэн.		
			4.ГИААН хөтөлбөрийг сурталчлан, таниулж, Гаалийн итгэмжлэлийг гадаад худалдаанд оролцогчдод 1-2 ААН-	Монголын гааль цахим хуудсаар богино хэмжээний 9 бичлэг, ГБ-ын албан ёсны цахим хуудсаар 2 мэдээллийг тус тус олон нийтэд хүргүүлсэн. "Менежментийн форум-2024" арга хэмжээнд 2024.03.13-нд оролцож, бизнес эрхлэгчд хөтөлбөрийн брошюр тараасан.		

				д итгэмжлэл олгох ажлыг зохион байгуулж, холбогдох програм хангамжийг хөгжүүлсэн байна.	Талууд ГИААН-ийн мэдээллийг харилцан солилцож, туршлагаа хуваалцсан. Хэлэлцээрийг туршилтаар хэрэгжүүлж, үр дүнд үндэслэж 2 талаас албан ёсоор хэрэгжүүлэх хугацааг товллохоор тохиролцсон, 50 үндэсний сургагч багш бэлтгэгдсэн. 3 аж ахуйн нэгжид Гаалийн итгэмжлэл олгох шалгуурыг үнэлж баталгаажуулсан.		
Зорилт 4. “Гаалийн байгууллагын дэд бүтэц, чадавхыг бэхжүүлэх”							
4	Арга хэмжээ 1.2 Бодлогын баримт бичгийн зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилт	Хэрэгжилт, гүйцэтгэлээр	-	Гаалийн хяналтад эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох зорилгоор Гаалийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх журмыг шинэчлэн найруулж, төслийг боловсруулсан байна.	БНСУ-ын Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Байгууллага (КОЙКА)-ийн буцалтгүй тусламжаар “Монгол улсын Гаалийн байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын мэдээллийн системийг боловсронгуй болгох, шинэчлэх, чадавхыг бэхжүүлэх төсөл” 2025-2028 онд хэрэгжихээр болсон. Энэхүү төслийн хүрээнд хийгдэх эрсдэл тооцох программ, Эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтын стратеги, ДГБ-ын “Эрсдэлийн удирдлагын компендиум”, Стандарт, хэмжил зүйн газрын “MNS ISO 31000:2020, Эрсдэлийн менежмент. Удирдамж” болон бусад хууль тогтоомжтой уялдуулан, “Гаалийн хяналтад эрсдэл тооцох аргачлал”-ыг “Гаалийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх журам”, хорио цээрийн хяналтад эрсдэл тооцох аргачлалтай нэгтгэн төслийг боловсруулж, удирдлагад танилцуулсан. Үүнтэй “Гаалийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх журам”-ын шинэчлэлийг төслийн эрсдэлийн удирдлагын мэдээллийн системтэй нийцүүлэх шаардлагаар хойшлуулж, нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар болсон. - ГЕГ-ын МЗХ-д “Гаалийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх журам”-ын 3.8 дахь хэсгийн 3.8.5 дахь хэсэгт “эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийг гаалийн улсын байцаагч боловсруулж, хяналтын хуудас бүхий маягтыг бөглөж, баталгаажуулан тухайн эрсдэлийн профайлд хавсаргах” гэдэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, хавсралтаар батлуулав.	2024.01.01-12.10	93
				Эрсдэлийн удирдлагын чиглэлээр холбогдох бусад бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангаж, тухай бүр тайлагнасан байна.	Засгийн газрын 2023.05.17-ны өдрийн 178 дугаар тогтоолын биелэлтийг холбогдох заалтуудын дагуу Хуулийн хэлтэст сар бүр, Хяналт, бүрдүүлэлтийн газарт улирал бүр, 2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар тус тус гаргаж, цаг хугацаанд нь хүргүүлсэн. (Дотоод зурвас: 2024/15; 2024/40; 2024/52; 2024/82; 2024/178; 2024/184 болон файлыг дотоод сүлжээ спаркаар хүргүүлсэн) Эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтын үр нөлөөг сайжруулах, итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгж хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг болох судалгаа, дүн шинжилгээг тогтмол хийж, дараагийн хагас жилд хэрэгжүүлэх ажлаа төлөвлөх нөхцөл бүрдүүлсэн. ЭЗХЯ, СЯ-ыг худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр мэдээллээр хангасан. Монгол Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс болон Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын гаалийн байгууллага хооронд байгуулсан “Итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгж хөтөлбөрийг харилцан хүлээн		

					зөвшөөрөх хэлэлцээр"-ийг хэрэгжүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх болон "Худалдааг хөнгөвчлөх, аюулгүй байдлын стандартыг хангасан аж ахуй нэгжид гаалийн итгэмжлэл олгох журам"-д заасан аж ахуйн нэгжид тавигдах шаардлагыг оновчтой болгох, итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгжийн тоог нэмэгдүүлэх арга хэмжээ, Гаалийн байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод байдал, Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарын 2023 онд хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хөтөлбөрийн хүрэх үр дүнгийн талаарх чанарын болон тоо хэмжээний үзүүлэлт зэрэг бодлогын бичиг баримт, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн биелэлтийг 2023, 2024 оны байдлаар зөвлөмжийн дагуу биелэлтийг гаргаж, цаг хугацаанд нь тайлагнасан. "ИААН хөтөлбөрийг сайжруулах, тогтвортой болгох үндэсний семинар"-ын үр дүнд "Сургагч багш"-тай болсон. ДГБ-Швейцарийн Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллагын хамтарсан "Глобал худалдааг хөнгөвчлөх хөтөлбөр (GTFP)"-ийн хоёрдугаар үе шатанд Монголын Гаалийн байгууллага хамрагдах болсон тул, худалдааг хөнгөвчлөх зарим арга хэмжээтэй уялдуулсан		
5	Нэгжийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхэд оролцох ажлын хүрээнд нэгжийн эрсдэлийг таньж тогтоож, сан үүсгэхэд хэлтсийн албан хаагчидтай хамтарч ажилласан байна.	Хэрэгжилт, гүйцэтгэлээр	-	1.Нэгжийн эрсдэлийг таньж тогтоож, сан үүсгэсэн байна.	1.Нэгжийн гүйцэтгэлийг давхардалгүй, орхигдуулахгүй, үр дүнтэй зохион байгуулахад учирч болзошгүй эрсдэлийг таньж, тогтоон түүнийг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зорилгоор тус хэлтсийн "Бүтэц, зохион байгуулалт; Хүний нөөц; Мэдээллийн технологи; Сүүлийн 5 жилд эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтыг нэвтрүүлэх чиглэлээр хэрэгжүүлсэн ажлын гүйцэтгэл" зэргийг харьцуулан судалж, олон хүчин зүйлийн нөлөөллийг гаргахын зэрэгцээ, ганцаарчилсан болон фокус ярилцлага хийж болзошгүй эрсдэлийн санг үүсгэсэн. 2. Системийн хэмжээнд "Байгууллагын дотоод эрсдэл тооцох" ажлын хэрэгжилтийг хангахад мэргэжил, арга зүйн зөвлөмж дутагдалтай байгаа тул ЭУХ, ЗУГ, ХШҮДАГ-тай хамтран ГЕГ-ын ЗББНДБ, харьяа гаалийн газрын төлөөллийг оролцуулсан сургалт, уулзалтыг нэгдсэн, фокус хэлбэрээр зохион байгуулж, дараах байдлаар ажилласан: - Гаалийн ерөнхий газрын ЗББНДБ, харьяа гаалийн газар, хороодыг оролцуулсан "Байгууллагын эрсдэл тооцох" мэргэшүүлэх сургалт, уулзалт зохион байгуулсан; - "Хууль эрх зүй; Институци/Захиргааны зохицуулалт; Хүний нөөц, Сургалт болон Төсөв санхүү; Хамтын ажилллагаа болон Мэдээлэл солилцоо; Технологийн дэмжлэг" таван чиглэлээр байгууллагын эрсдэл тооцсон; Гаалийн байгууллагын үйл ажиллагаанд эрсдэлийн дүн шинжилгээ хийхдээ ДГБ-ын Эрсдэлийн удирдлагын компендиумд үзүүлсэн үйл ажиллагааны зураглалын дагуу хийж гүйцэтгэсэн. Эрсдэлийн агуулгыг тодорхойлох зорилгоор судалгааны 2.1 дэх хэсэгт үзүүлсэн асуултад хариулахын тулд зохион байгуулалтын бүтцийн нэгж, дэргэдэх байгууллага, харьяа гаалийн	2024.01.01-12.10	91

					газар, хороодтой ганцаарчилсан болон фокус ярилцлага, төлөвлөлт, гүйцэтгэлийг харьцуулан судалж, хувьсамтгай орчны болон SWOT шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн. Эрсдэлийн тооцоо хийж, таван чиглэлийн хүрээнд тодорхойлсон 27 эрсдэлийг бүртгэн, магадлал, үр дагаврын үржвэрээр тоон илэрхийлэлд оруулж, эрсдэлийн үнэлгээ хийхэд ерөнхий дунджаар “өндөр” эрсдэлтэй байв. Эдгээрийн 17 буюу 63 хувь нь өндөр, 7 буюу 26 хувь нь дунд, үлдсэн 3 буюу 11 хувь нь бага эрсдэлийн түвшинд байна. Эдгээрээс “Мэдээллийн технологи”; “Хүний нөөц, сургалт болон санхүү”, “Хууль тогтоомж”-той холбоотой эрсдэлийн зэрэглэл өндөр, “Харилцаа холбоо” болон “Захиргаа/институци”-туй холбоотой эрсдэлийн зэрэглэл дунд гэж үнэлэгдсэн байна. Гэхдээ чиглэл тус бүрийн хүрээнд тодорхойлсон эрсдэлийг бууруулахын тулд байгууллагын хамт олон өөрсдөө хүчин чармайлт гарган, эрсдэлийг бууруулах боломжийг эрэлхийлж байна. ДГБ-ын Эрсдэлийн удирдлагын компендиумд тусгасан эрсдэлийг бууруулах “Эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх (tolerate); Эрсдэлтэй тулж ажиллах (treat); Эрсдэлийг шилжүүлэх (transfer)” зарчмаар ажиллан 2.2.4 дэх хэсэгт эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөг гаргасан. ДГБ-ын Эрсдэлийн удирдлагын компендиумд тусгасан эрсдэлийг бууруулах “Эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх (tolerate); Эрсдэлтэй тулж ажиллах (treat); Эрсдэлийг шилжүүлэх (transfer)” зарчмаар ажиллан хавсаргасан судалгааны 2.2.4 дэх хэсэгт эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөг хамтран гаргасан. Эрсдэлийн тооцооны үр дүнгээр таван хүчин зүйлийг ач холбогдлоор нь эрэмбэлэн, эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөг тэргүүлэх чиглэлийн, өндөр болон дунд эрсдэл тус бүрээр гарган 33 арга хэмжээг төлөвлөн, байгууллагын шинэ стратеги төлөвлөгөө боловсруулах ажлын хэсэгт хүргүүлсэн.		
6	Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэр, эрх зүйн актын хэрэгжилт	Хэрэгжилт, гүйцэтгэл ээр	-	1. Хөрөнгө орлогоо мэдүүлбэл зохих төрийн тусгай албан хаагчийн ХАСХОМ-ийг мэдүүлсэн тухай баталгааны маягтыг хуулийн хугацаанд гаргаж, 100 хувь баталгаажуулсан байна.	1. 2024 оны 2 дугаар сарын 15-ны дотор 2023 оны хөрөнгө орлогын мэдүүлгийг үнэн зөвөөр гаргаж мэдүүлсэн. ХАСХОМ-ыг 2024 оны тайланг хуулийн хугацаанд баталгааны маягтын дагуу гарган ХНХ-т хүлээлгэн өгч, 100 хувь баталгаажуулсан.	2024.01-01-12.10	100

7	Үүрэг даалгаврын биелэлт	Хэрэгжилт, гүйцэтгэлээр	-	Удирдлагаас өгсөн үүрэг даалгаврыг цаг хугацаанд нь биелүүлнэ.	1.Хэлтсийн даргын хуваарилсан тус хэлтсийн “Зөвлөмж, үүрэг даалгаврын биелэлт”-ийг тайлагнав. 1. “Үүрэг даалгавар” 7, 2. “Зөвлөмж”-2, 3. Онлайн хурлын даалгавар-1, 4. Ёс зүйн дэд хорооны хуралдаан-1 2.Эрсдэлийн удирдлагын программын мэдээллийн санд оруулсан шалгуурын мэдээ (2024 оны байдлаар) 3.ЭУХ-ийн 2024 оны эхний хагас жил болон жилийн эцсийн гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний биелэлтийг: - Эрсдэлийн мэдээллийн сан үүсгэх, судалгаа дүн шинжилгээ хийх, - Эрсдэлийн профайл, эрсдэлийн шалгуур үзүүлэлтийн баяжилтыг хийж, эрсдэлийн удирдлагын программд оруулах, - Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэр, эрх зүйн актын хэрэгжилт, - Харьяа гаалийн газар, хороодод хүргүүлсэн үүрэг даалгаврын биелэлтийг хугацаанд нь дүгнэж, ЗДАС программд үнэлэх, - Нэгжийн албан хаагчдын ажлын цаг ашиглалтыг тухай бүр нүүр таних програмд бүртгүүлж, ажлын шаардлагаар илүү цагаар ажилласан цагийг гүйцэтгэлээр баталгаажуулах. - Хэлтсийн үйл ажиллагааны ЭУ-ын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, төлөвлөгөөний биелэлт, хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, ЗГ, СЯ болон бусад байгууллагаас баталсан төлөвлөгөөний биелэлтийг тайлагнаж ажиллав. - ЗГ-ын 178 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийн тайланг сар бүр, ХШҮДАГ-ын зөвлөмжийн тайланг тухай бүр гаргасан. - ЭУ-ын шалгуурын хэрэгжилтийг хангаж ажиллав. - Хариуцсан харьяа ГГХ-ын шалгуур, үүрэг даалгаврын биелэлтийг хагас, бүтэн жилээр гаргуулж, гүйцэтгэлд хяналт тавьж ажиллав. - Төрийн жинхэнэ албан хаагчийн 2024 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулж, удирдлагаар батлуулсан. ЭУХ-д удирдлагын шуурхай хуралдаанаас өгсөн 9, бусад 27 удирдлагаас өгсөн үүрэг даалгаврын хэрэгжилтийг ханган ажилласан. Удирдлагын шуурхай хуралдаан болон бусад байдлаар өгсөн үүрэг даалгаврыг тухай бүр биелүүлэн, хэрэгжилтийг ханган ажилласан. Худалдааг хөнгөвчлөх, цахим худалдаа, Эдийн засгийн зөвлөгөөн, ГЕГ-ын удирдлагаас өгсөн үүрэг даалгаврын дагуу холбогдох ажлын хэсэгт орж ажиллан, үр дүнг тухай бүр танилцуулж, холбогдох тайлан ГЗДАС-д байршуулсан.	2024.01.01-12.10	95
---	--------------------------	-------------------------	---	--	--	------------------	----

				ХГГХ-д хүргүүлсэн үүрэг даалгаврын биелэлтийг хугацаанд нь дүгнэж, ЗДАС программд үнэлсэн байна.	Гаалийн байгууллагын 2021-2024 оны стратеги төлөвлөгөө"-ний арга хэмжээнээс чиг үүргийнхээ хүрээнд 2024 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг боловсруулсан ба харьяа гаалийн газар, хороодын эрсдэлийн удирдлагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулахад зөвлөмж чиглэлээр хангаж, зорилтот түвшинг тодорхой бодитой, улирал бүрт зөв хуваарилан төлөвлөхөд дэмжлэг үзүүлсэн. Харьяа гаалийн газар, хороодод дараах 8 үүрэг даалгаврыг ГЗДАС программаар хүргүүлж, хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилласан. Хэлтсийн дарга ГЕГ-ын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хорооны даргаар сонгогдсоноор тусүүрэг даалгавартай холбоотой ажлын хэрэгжилтийг ханган ажилласан. Харьяа гаалийн газар, хороод 2024 оны Эрсдэлийн удирдлагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулж, батлуулсан. Хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.		
8	Ажлын цаг ашиглалт	Хэрэгжилт, гүйцэтгэлээр		Ажлын цаг ашиглалтыг тухай бүр нүүр таних програмд бүртгүүлж, ажлын шаардлагаар илүү цагаар ажилласан цагийг гүйцэтгэлээр баталгаажуулсан байна.	Ажлын цаг ашиглалтыг тухай бүр нүүр таних программд бүртгүүлж, ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлж ажиллав. 2024 онд нийт ажиллавал зохих 253 өдрөөс хуулийн дагуу 2024 оны ээлжийн амралтын 26 хоногийг биеэр эдлэж, ажил тасалсан цаггүй 227 хүн/ өдөр буюу 1816 цаг бүрэн ажилласан байна. Томилолт, уулзалт зөвлөгөөн, хэлэлцүүлэгт оролцсон үед чөлөө авах хүсэлтийг CERP-д тухай бүр оруулж, хэлтсийн дарга болон ЗУГ-аар хянуулсан болно. ГЕГ-ын ЗББНДБ, орон тоог ГЕГ-ын даргын 2024 оны 02 дугаар сарын 23-ны өдрийн А/123 дугаар тушаалаар баталсан. Тус хэлтэс нь дарга, гаалийн улсын ахлах байцаагч, гаалийн улсын байцаагч зургаа, нийт найман хүний бүрэлдэхүүнтэй батлагдсан боловч орон тоо дутуугаас үүдэн зарим тохиолдолд ажлын ачаалал нэмэгдэж, илүү цагаар ажиллах тохиолдол үүссэн.	2024.01.01-12.10	99

Нэмэлт үүрэг даалгавар (арга хэмжээ)-ын биелэлт

Д/д	Үүрэг даалгавар (арга хэмжээ)	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	Хүрэх түвшин	Хүрсэн түвшин (биелэлт)	Эхэлсэн дууссан хугацаа	Биелэлтийн хувь
	1	2	3	4	5	6	7
8	Үндсэн шалгуурт тусгагдаагүй бусад чиг	Хэрэгжилт, гүйцэтгэлээр	-	Цаг үеийн шинжтэй бусад арга хэмжээ, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд ажилласан байдлыг тайлагнасан байна.	Худалдааг хөнгөвчлөх үндэсний хорооны бүрэлдэхүүнийг Монгол Улсын Шадар Сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайдын 2024.03.22-ны өдрийн А/10 дугаар тушаалаар баталсан. Уг хороонд "Оюуны өмчийн эрх"-ийн бүлэгт багтаж, ажилласан.	2024.01.01-12.10	95

	үүргийн хэрэгжилт			Харьяа гаалийн газар, хороодод чиг үүргийн дагуу чиглэл, зөвлөмж хүргүүлж, удирдлага арга зүйгээр хангаж ажилласан байна.	Худалдааг хөнгөвчлөх ажлын хэсгийн 2024 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж ГЗДАСистемд оруулсан бөгөөд 114 албан хаагч танилцсан. Батлагдсан төлөвлөгөөтэй 157 албан хаагч танилцаж, өөрийн үйл ажиллагаандаа ашиглаж байна. 2024 оны эхний хагас жилд ЭУХ-ийн бичиг хэргийн бүртгэлийг хариуцан ажиллав. ЭУХ нь 2024 оны эхний 6 сарын байдлаар нийт 16 нэгжтэй 168 дотоод зурвасаар харьцсан байна. Үүнээс өөрт хуваарилагдсан дотоод зурвасыг хүлээн авч холбогдох арга хэмжээг авч ажилласан. Ирсэн албан бичгийг хүлээн авч шийдвэрлэсэн. Мөн 2024 онд архивт өгөх хадгаламжийн нэгжээс одоогийн байдлаар өмнөх оны ЭУ-ын чиг үүргийн холбогдолтой 22 баримтыг бэлтгэн архивт хүлээлгэн өгөв. Нийт 14 цаг үеийн шинжтэй бусад арга хэмжээ, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд ажилласан: ДХБ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг хангах, Худалдааг хөнгөвчлөх үндэсний хорооны үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх; НҮБ-ын Худалдаа Хөгжлийн бага хурлын төслийн багтай хамтран өнөөгийн нөхцөл байдлын судалгаа хийх, төслийн хүрээнд хүлээгдэж буй үр дүн, үр ашгийг тодорхойлох гаалийн байгууллагын үйл ажиллагаатай уялдуулахад дэмжлэг үзүүлэх; Монгол Улс, БНСУ хоорондын Эдийн засгийн түншлэлийн хэлэлцээр байгуулах; Гаалийн бүрдүүлэлтийн цаг хугацааны хэмжилт хийх; ГЕГ-ын Ёс зүйн дэд хороо; Гааль сэтгүүлийн редакцийн зөвлөл; Төсвийн орлогыг бүрдүүлэхтэй холбоотой гаалийн хяналт, бүрдүүлэлтийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах; Судалгаа, дүн шинжилгээ хийх, үр дүн тайлагнах баг; Уул уурхайн бус, тэргүүлэх ач холбогдол бүхий салбаруудад чиглэсэн Үндэсний экспортын стратеги боловсруулах; RIBS: сургалтын хөтөлбөр гэх мэт. Үр дүн: Өөрт хуваарилагдсан ажлын хэсгийн ажлын болон бичиг, баримтыг боловсруултыг бүрэн гүйцэтгэсэн. Хэлтсийн албан хаагчдын ажил үүргийн хуваарийг, хяналтын ачаалал, гадаад худалдааны барааны чиг хандлага, газар зүйн онцлог зэрэгтэй уялдуулан шинэчилсэн. Гаалийн газар, хороодыг дараах чиглэлээр мэргэжил, арга зүйн зөвлөмжөөр ханган ажилласан. - "Гаалийн байгууллага 2024 онд" танилцуулга;		
--	--------------------------	--	--	--	---	--	--

- Гаалийн газар, хороодын орчны судалгаа;
- Шалгалтын үр дүнгийн санал;
- Мэдүүлэг буцаалт, гаалийн хяналтын төлөв өөрчлөлтөд хэрхэн дүн шинжилгээ хийх тухай;
- Эрсдэл тооцох арга зүй; удирдлага”;

“Risk management 2023-2024” групп нээж, харьяа гаалийн газар, хороодын эрсдэлийн удирдлага хариуцсан албаны дарга, ГУАБ, ГУБ нарыг шуурхай мэдээллээр хангав.

ГЕГ-ын ЭУХ, харьяа гаалийн газар, хороодын чиглэл хариуцсан албан хаагчид судалгаа, дүн шинжилгээ хийх, гаалийн хяналтын төлөвт дүн шинжилгээ хийх, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хууль сахилтыг тодорхойлох болон худалдааг хөнгөвчлөх чиглэлээр оны эхнээс 83 зураг, хүснэгт, ворд файл солилцож ажилласан.

ХГГ-аас СЭГГ, УХШИГГ, ЧХОУНБГГ-ын эрсдэлийн удирдлага хариуцсан байцаагч нарыг тус хэлтэст богино хугацаагаар ажиллуулж, эрсдэлийн удирдлагын чиглэлээр мэргэшүүлсэн.

ГУБ-ийн анхан шатны 2 сургалтад “Эрсдэлийн удирдлага, ИААН” чиглэлээр 16 цагийн хичээл орж, 75 шинэ албан хаагчид мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгсөн.

ДГБ-ын 2024 оны уриа, ГЕГ-ын 2024 оны зорилттой уялдуулан гадаад худалдааг хөнгөвчлөх, эрсдэлийн удирдлагад суурилсан гаалийн хяналтыг зохион байгуулах, итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгж хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд хэрхэн ажиллах чиглэлийг харьяа гаалийн газар, хороодод цахим хэлбэрээр хүргүүлж, мэргэшлийн мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлсэн.

- Шалгалтын үр дүнгийн саналд хэрхэн дүн шинжилгээ хийх зөвлөмжийг ГУБ нар хариуцсан гаалийн газар, хороодод тухай бүр өгч ажилласны үр дүнд шалгалтын үр дүнг худал, буруу бичих эрсдэл буурсан. Түүнчлэн шалгалтын үр дүнгийн саналыг үнэн зөв бичиж байгаа эсэх шалгуурыг ГУБ нарын ажлын гүйцэтгэлийг үнэлэхэд оруулах саналыг ЗУГ-т хүргүүлсэн.
- Өдөр бүр, долоо хоног, сар, өссөн дүнгээр гаалийн хяналтын төлөвийн судалгааг хэрхэн хийх форматыг гарган харьяа гаалийн газар, хороодын эрсдэлийн удирдлага хариуцсан ГУБ нарт хүргүүлж, системийн хэмжээнд нэг загвараар гаалийн хяналтын төлөвийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийх боломжийг боломжийг бүрдүүлсэн.

Хоёр. Мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлэх зорилт, арга хэмжээний биелэлт

Д/д	Зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Гүйцэтгэлийн түвшин				
			Суурь түвшин	Хүрэх түвшин	Хүрсэн түвшин (биелэлт)	Эхэлсэн дууссан хугацаа	Биелэлтийн хувь
	1	2	3	4	5	6	7
9	Арга хэмжээ 1. Гаалийн байгууллагаас зохион байгуулж буй сургалтад тухай бүр хамрагдах	Хэрэгжилт, гүйцэтгэл ээр	Төрийн албан хаагчдын Анхан шатны мэргэшүүлэх сургалтад хамрагдсан.	Гадаад, дотоод сургалтад хамрагдаж, мэдлэг чадвараа дээшлүүлсэн байна.	1. Мөнгө угаахтай тэмцэх мөрдөн шалгалт хийх арга техникийн семинар. Хугацаа: 2024.04.08-10 2. Зохион байгуулсан газар: Мөнгө угаахтай тэмцэх санхүүгийн арга хэмжээ авах байгууллага (ФАТФ), ГЕГ-ын ЗТГ. 3. “Стандартчиллын суурь асуудлууд” сэдэвт сургалт 4. Хугацаа: 2024.05.21. Зохион байгуулсан газар: ГЕГ-ын ХЦХ болон Стандарт, хэмжил зүйн газрын хамтарсан. 5. ГИААН-ийн хөтөлбөрийн сайжруулах, тогтвортой болгох үндэсний семинар. Хугацаа: 2024.04.29-05.02 6. Зохион байгуулсан газар: Төв Азийн бүс нутгийн ЭЗ-ийн хамтын ажиллагааны хүрээнд (CAREC), ГЕГ-ын ЭУХ. 7. Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Гаалийн хүний нөөцийн хөгжлийн институтэд 2024 оны 09 дүгээр сарын 02-10-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан “Гаалийн итгэмжлэгдсэн аж ахуйн нэгж хөтөлбөр”-ийн олон улсын мэргэжилтнүүдэд зориулсан семинарт оролцсрн. Тус институтээс ирүүлсэн зааврын дагуу Монголын Гаалийн байгууллагын ГИААН хөтөлбөрийн өнөөгийн байдалд CBOT шинжилгээ хийж, сургалтын явцад танилцуулсан. 2024 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдөр сургалтын дараа хэрэгжүүлэх ажлын талаар танилцуулга бэлтгэж, БНСУ-ын ГХНХИ (Гаалийн хүний нөөцийн хөгжлийн институт)-д хүргүүлсэн. 8. ГЕГ-ын ЗББНДБ-ын дунд 14 хоногт нэг удаа зохион байгуулагддаг мэдээллийн цагт оролцож, дараах сургалтад хамрагдав. - Олон улсын гаалийн өдөр 2024. ДГБ танилцуулга, мэдээлэл.	2024.01.01 -12.10	93

					- АТГ - Хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг шинэчлэн гаргахад анхаарах зарим асуудал - Монголын хөрөнгийн бирж – "Үнэт цаас болон уул уурхайн бүтээгдэхүүний арилжаа" - "Интерактив" ХХК-"Дата менежмент, хэрэглээ, ач холбогдол" - Иргэдийн боловсролын төв – Хүн амын хоол тэжээлийн асуудал - Байгууллагын сэтгэл судлаачдын хөгжлийн нийгэмлэг - "Ажлаас халшрах хам шинж- сэтгэл судлал" - ГЕГ-ын Дотоод хяналт, аюулгүй байдлын хэлтэс - "Гаалийн байгууллагын дотоод хяналтын чиг үүрэг, ойлголт", - Эрүүл мэндийн даатгалын газар -"Эрүүл мэндийн даатгалын талаарх ойлголт" - Сансар зуслангийн хөтөлбөр, маркетингийн алба - "Сансар, Шонхор" зуслангийн танилцуулга - Эрсдэлийг удирдах байгууллагын соёл. Гэх мэт.		
--	--	--	--	--	---	--	--

ТАЙЛАН ГАРГАСАН:

ГААЛИЙН УЛСЫН БАЙЦААГЧ
(Албан тушаал)

Э.АЛТАНЗУЛ/ *Э. Алтанзул*
(Нэр, гарын үсэг)

2024 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр
(Огноо)

Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын
даргын 2023 оны 98 дугаар тушаалын
6 дугаар хавсралт

ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГЫН ХЭЛТСИЙН ГААЛИЙН УЛСЫН БАЙЦААГЧ
ЭНХТАЙВАН ОВОГТОЙ АЛТАНЗУЛЫН

2024 ОНЫ АЖЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ, ҮР ДҮН,
МЭРГЭШЛИЙН ТҮВШИНГ ҮНЭЛЭХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУУДАС

Байгууллагын нэр: ГААЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР

Нэгжийн нэр: ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГЫН ХЭЛТЭС

1. ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ЗОРИЛТ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ БИЕЛЭЛТ

Д/д	Зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний гүйцэтгэлд өгсөн оноо	Төлөвлөсөн хугацаанд гүйцэтгэсэн байдал	Нийлбэр оноо	Үнэлгээний багийн хянан баталгаажуулж, дахин үнэлсэн оноо
	1	2	3	4	5
	Оноо	60 хүртэл	10 хүртэл	70 хүртэл	
Зорилт 1. “ОЛОН УЛСЫН ХУДАЛДААГ ХӨНГӨВЧЛӨХ, ТҮҮНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ” ЗОРИЛТЫН ХҮРЭЭНД”-ийг хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний биелэлт					
1.	Арга хэмжээ 1.1. Гаалийн хяналтад эрсдэл тооцох	59.3	10	69.3	
2.	Арга хэмжээ 1.2. Хууль сахилтын удирдлагын хэрэгжилтийг хангах	54.4	10	64.4	
3.	Арга хэмжээ 1.3. Гадаад худалдааг хөнгөвчлөх	55.1	10	65.1	
Зорилт 2. “ГААЛИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ДЭД БҮТЭЦ, ЧАДАВХЫГ БЭХЖҮҮЛЭХ ”-ийг хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний биелэлт					
4.	Арга хэмжээ 2.1.Бодлогын баримт бичгийн зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилт	55.1	10	65.1	
5.	Арга хэмжээ 2.2 Нэгжийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх	53.7	10	63.7	
6.	Арга хэмжээ 2.3 Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэр, эрх зүйн актын хэрэгжилт	60	10	70	
Зорилт 3. “ТӨРИЙН ЖИНХЭНЭ АЛБАН ХААГЧИЙН НИЙТЛЭГ ҮҮРГИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ АЖИЛЛАХ” -ийг хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний биелэлт					
7.	Арга хэмжээ 3.1. Үүрэг даалгаврын биелэлт	56.5	10	66.5	
8.	Арга хэмжээ 3.2	59.3	10	69.3	

	Ажлын цаг ашиглалт тасалдалгүй байх				
Нэмэлт үүрэг даалгаврын биелэлт					
9.	Үүрэг даалгавар (арга хэмжээ) Үндсэн шалгуурт тусгагдаагүй бусад чиг үүргийн хэрэгжилт	56.5	10	66.5	
Дундаж оноо:				66.7	

2. МЭДЛЭГ, УР ЧАДВАРАА ДЭЭШЛҮҮЛЭХ ЗОРИЛТ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ БИЕЛЭЛТ

Д/д	Зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний биелэлтийг хувь	Нийт (15 хүртэл оноогоор)	Үнэлгээний багийн хянан баталгаажуулж, дахин үнэлсэн оноо
	1	2	3	4
1.	Арга хэмжээ 1. Сургалтад хамрагдах. (Гаалийн байгууллагаас зохион байгуулж буй сургалтад тухай бүр хамрагдах)	92	13.8	
Дундаж оноо:			13.8	

3. ХАНДЛАГА, ЁС ЗҮЙ, УР ЧАДВАРЫН ҮНЭЛГЭЭ (НЭГЖИЙН ДАРГЫН ҮНЭЛГЭЭ)

Д/д	Үзүүлэлт	Нэгжийн даргын үнэлгээ (0-7)	Үнэлгээний багийн хянан баталгаажуулж, дахин үнэлсэн оноо
	1	2	3
1.	Хандлага, ёс зүй	6.6	
2.	Асуудал шийдвэрлэх	6.6	
3.	Хариуцлагатай байдал	6.6	
4.	Дүн шинжилгээ хийх	6.6	
5.	Ажлын цаг ашиглалт	6.6	
Ур чадварын үзүүлэлт (ажлын онцлогоос хамаарсан)			
6	Мэргэжлийн ур чадвар 1. Асуудал шийдвэрлэх, шийдвэр гаргах ур чадвар	6.6	
7	Мэргэжлийн ур чадвар 2. Бүтээлч байдал	6.6	
8	Мэргэжлийн ур чадвар 3. Судалгаа, дүн шинжилгээ, дүгнэлт хийх ур чадвар	6.6	
Дундаж оноо:		6.6	

4. ХАНДЛАГА, ЁС ЗҮЙ, УР ЧАДВАРЫН ҮНЭЛГЭЭ (ХАМТ ОЛНЫ ҮНЭЛГЭЭ)

Д/д	Хандлага, ёс зүй, ур чадвар	Хамт олны үнэлгээ (0-8)
	1	2
1.	Хандлага, ёс зүй	7.5
2.	Багаар ажиллах	7.5
3.	Харилцаа	7.5
Дундаж оноо: 7.5		

5. ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ

Д/д	Үнэлгээний үзүүлэлт	Үзүүлэлт тус бүрийн оноо
1.	Гүйцэтгэлийн зорилт, арга хэмжээний биелэлт (<i>Нэмэлт үүрэг даалгавар (арга хэмжээ)-ын биелэлт орно</i>)	66.7
2.	Мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлэх зорилт, арга хэмжээний биелэлт	13.8
3.	Хандлага, ёс зүй, ур чадварын үнэлгээ (<i>Нэгжийн даргын үнэлгээ</i>)	6.6
4.	Хандлага, ёс зүй, ур чадварын үнэлгээ (<i>Хамт олны үнэлгээ</i>)	7.5
5.	Үнэлгээний оноонд орсон өөрчлөлт (<i>Аргачлалын 6 дугаар хэсэгт заасан холбогдох заалтыг бичих</i>)	
Нийт оноо =94.6 (Гүйцэтгэлийн зорилт, арга хэмжээний оноо + Мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлэх зорилт, арга хэмжээний оноо + Хандлага, ёс зүй, ур чадварын оноо (<i>Нэгжийн даргын болон хамт олны үнэлгээ</i>))- Аргачлалын 6 дугаар хэсгийн холбогдох заалтын дагуу хассан оноо + Аргачлалын 6 дугаар хэсгийн холбогдох заалтын дагуу нэмсэн оноо		

Үнэлгээ өгсөн:**Нэгжийн дарга:**Эрсдэлийн удирдлагын хэлтсийн даргын
албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч

(Д.Цэндсүрэн)

2024.12.10 (огноо)

**Үнэлгээтэй танилцаж,
зөвшөөрсөн:****Төрийн жинхэнэ албан хаагч:**

Гаалийн улсын байцаагч

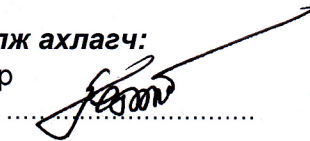
(Э.Алтанзул)

2024.12.10 (огноо)

Үнэлгээг хянасан:

Үнэлгээний багийг төлөөлж ахлагч:

Дэд даргын албан үүргийг түр
орлон гүйцэтгэгч

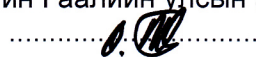

(Г.Энхтайван)

27/20, 2024 (ОГНОО)

Үнэлгээний багийн нарийн бичгийн дарга:

Хүний нөөцийн хэлтсийн Гаалийн улсын ахлах
байцаагч

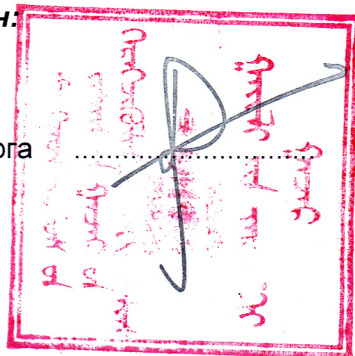
(Ө.Тэгшээ)

2024.12.20 (ОГНОО)

Үнэлгээг баталгаажуулсан:

Төсвийн шууд захирагч:

Гаалийн ерөнхий газрын дарга

(Р.Отгонжаргал)